

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۱/۱۹

پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۶/۲۴

مقاله پژوهشی

فصلنامه مدیریت دانش و توسعه فردی

سال اول، شماره ۲، پاییز ۱۴۰۳

صص ۱-۱۵

مدیریت دانش‌های میان رشته‌ای در ارتش جمهوری اسلامی ایران

مبتنی بر کلان‌روندها

داود رضایی^۱، رضا جهانفر^۲، حمداله نصرالهی^۳ دکتر رضا شربت زاده^۴

چکیده

جهان مسیر جدیدی را می‌پیماید و کلان‌روندها اثرگذاری غیرقابل انکاری بر سرنوشت سازمان‌ها و حتی کشورها خواهند داشت. در برابر کلان‌روندها، به دانش، علوم و حتی مهارت‌های جدید نیاز است. کلان‌روندها منجر به افزایش فشار فناوری بر سازمان‌ها خواهند شد. برخی از نتایج عدم چاره‌اندیشی در برابر کلان‌روندها، زیرسؤال رفتن کلان‌روایت‌های سازمانی و به وجود آمدن نظام مسائل پیچیده و متنوع و جدید در سازمان‌ها خواهد بود. در این راستا ایجاد حوزه‌های جدید دانشی و پژوهشی برای پاسخگویی به نظام مسائل غیرقابل انکار است. بهره‌گیری از علوم و دانش‌های میان‌رشته‌ای در سازمان‌ها به عنوان یکی از روش‌های کاهش فشار فناوری و افزایش هوشمندی سازمانی و جلوگیری از غافلگیری مد نظر سازمان‌های توسعه یافته است. پژوهش با رویکرد کیفی و روش توصیفی تحلیلی و ابزار کتابخانه‌ای و روش تحلیل اطلاعات کانون خبرگی به ثمر رسیده است. سؤال اصلی پژوهشگران چگونگی مدیریت دانش‌های میان‌رشته‌ای در ارتش جمهوری اسلامی ایران در برابر کلان‌روندها است.

واژگان کلیدی: کلان‌روندها، دانش‌های میان‌رشته‌ای، ارتش، مدیریت دانش

۱. استادیار دانشکده علوم و فنون دانشگاه فارابی، تهران، ایران

۲. دکترای جامعه‌شناسی ورزش، مدرس دانشکده مدیریت دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، Arta79@yahoo.com

۳. دکترای فناوری اطلاعات، مدرس دانشگاه پدافند هوایی خاتم الانبیاء (ص)

۴. دکتری مدیریت راهبردی در سازمان‌های ورزشی

مقدمه

یکی از مقدمات دستیابی به مراحل بالاتر و ارتقاء در هر حوزه‌ای؛ شناخت محیط، تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی مناسب در زمان مناسب و برخورداری از برنامه‌ای اثرگذار و پویا همراه با شناخت نسبی نسبت به تحولات احتمالی در آینده محسوب می‌شود. حفظ هوشمندی و عدم غافلگیری نیازمند بررسی دقیق تحولات داخلی و خارجی و مطالعه دقیق کلان روندها است. بر این اساس مشاهدات نشان دهنده این است که جهان به سمت تغییراتی وسیع پیش می‌رود که کلان روندها محور تغییرات محسوب می‌شوند.

در فرایند تغییر اوضاع جهان، برای ایجاد موقعیت بهتر نسبت به گذشته، باید سناریوهای اثرگذار در خصوص نحوه مواجهه با کلان روندها پیش بینی شود. نحوه برخورد با کلان روندها عبارتند از: تقابل یا انکار (قربانی تغییر)، همراهان تغییر (تسلیم و همراهی)، شناسایی، پذیرش و پیشگامی (پیشگامان تغییر).

پیشرفت سازمان‌های مختلف به ویژه در کشورهای توسعه یافته و درحال توسعه، تا حد زیادی منوط به گسترش نهادهای دانشی و پژوهشی از جمله دانشگاه‌ها است.

سازمان‌های پویا همواره پیشگامان تغییر محسوب می‌شوند و ارتش جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک سازمان پویا با دارا بودن ۳۰ نهاد پژوهشی - از جمله ۷ دانشگاه - کلان روندهای مورد مواجهه و دانش‌های مورد نیاز برای پاسخگویی به نظام مسائل جدید را داراست. پاسخگویی به نظام مسائل جدید نیازمند بهره‌گیری از علوم و دانش‌های میان رشته‌ای جدید است. از سوی دیگر ارتش به دنبال دانش بنیانی و کسب مرجعیت علمی است. در واقع هدف اصلی از مدیریت دانش در ارتش، دستیابی به سازمان دفاعی دانش بنیان است.

با این وجود مسئله اصلی پژوهشگران این است که چه دانش‌ها و علومی برای پاسخگویی به نیازهای آینده در برابر کلان روندها و ایجاد مرجعیت علمی در ارتش نیاز است؟

اهمیت و ضرورت

اهمیت با رویکرد ایجابی و ضرورت با رویکرد سلبی قابل بررسی است. در صورت بررسی کلان روندها و دانش‌های مورد نیاز برای آینده ارتش، تولید محتوای مورد نیاز به ثمر خواهد رسید. در صورت عدم بررسی و پرداختن به کلان روندها و دانش‌های مورد نیاز برای آینده، غافلگیری محتمل است.

هدف

مدیریت دانش‌های میان رشته‌ای در ارتش جمهوری اسلامی ایران در برابر کلان روندها

سؤال

مدیریت دانش‌های میان رشته‌ای در ارتش جمهوری اسلامی ایران در برابر کلان روندها چگونه است؟

روش تحقیق

پژوهش کاربردی و از نوع توصیفی - تحلیلی است. ابزار گردآوری داده در مرحله اول کتابخانه‌ای است. در مرحله دوم ایجاد کانون خبرگی و ارزیابی دستاوردهای پژوهش در میز تخصصی مدیریت دانش آجا است. همچنین روش تحلیل داده‌ها خبرگی و تفسیری است.

یافته‌ها

رویدادهای متعددی که در یک توالی خاص و به موازات هم در یک بازه زمانی، با رفتار خاص رخ می‌دهند، تشکیل یک روند را می‌دهند. ترکیب چند روند، باعث به وجود آمدن کلان روند می‌شود. کلان روندها، فرایندهای بلندمدت با دامنه وسیع تر و تأثیرات ریشه‌تر مطرح هستند که با «تغییرات و دگرگونی‌های کوتاه مدت» و در اندازه محدودتر متفاوت می‌باشند. در واقع با کمک کلان روندها، می‌توانیم دگرگونی بزرگ را تشریح و ابزار پیش‌بینی آینده است (شعبانپور، ۱۴۰۲). کلان روندها^۱ (مگاترندها) امواج و نیروهای متحول‌کننده و جهانی هستند که آینده را تحت شعاع قرار می‌دهند که بر اجتماع، فرهنگ، سبک زندگی، اقتصاد، سیاست و ... تأثیر خواهد داشت (فرهادی، ۱۴۰۱).

بنابراین مگاترندها آینده جوامع را هم تحت تأثیر قرار خواهند داد و آنها را شکل خواهند داد. مربع شکل دهنده آینده مبتنی بر اضلاع ریشه‌ها، روندها، رخدادها، کنش‌ها و واکنش‌ها است. برابر یافته‌های یکی از میزهای تخصصی عتف آجا، برخی از کلان‌روندهای جهانی اثرگذار بر آینده کشور و ارتش به عنوان واقعیت‌های مورد مواجهه به شرح زیر عبارتند از (جهانفر، ۱۴۰۲) همچنین نصرالهی و همکاران، ۱۴۰۲):

- کلان‌روندهای اجتماعی و فرهنگی
- تغییر ماهیت نهادهای سنتی اجتماعی (نظیر خانواده، آموزش و پرورش، دین، اقتصاد و...)
- افزایش اثرگذاری نهادهای اجتماعی مدرن (نظیر ورزش، هنر، صلح و...)
- تغییر ماهیت صنعت فرهنگ

- شکل‌گیری جامعه وابسته به دانش
- افزایش تخصص‌گرایی و سطح تحصیلات
- افزایش مهاجرت
- رشد شهرنشینی
- رشد طبقه متوسط
- **کلان‌روندهای جمعیت‌شناختی**
- افزایش جمعیت جهان
- افزایش امید به زندگی
- پیری جمعیت
- **کلان‌روندهای اقتصادی**
- انتقال قدرت اقتصادی
- افزایش نابرابری
- جهانی شدن اقتصاد
- **کلان‌روندهای علم و فناوری**
- سلطه فناوری‌ها بر حیات اجتماعی افزایش می‌یابد
- فناوری‌ها با سرعت بیشتری منتشر می‌شوند.
- افزایش تنوع و پیچیدگی نظام مسائل سازمان‌ها
- افزایش بهره‌گیری از دانش‌ها و علوم میان رشته‌ای
- افزایش فشار علم و فشار فناوری
- **کلان‌روندهای دفاعی و امنیتی**
- افزایش ملی‌گرایی و شوونیسم (ملی‌گرایی افراطی)
- افزایش چالش‌های پیش روی دولت‌ها در مسیر اعمال حاکمیت
- افزایش رقابت‌های خشونت‌بار ایدئولوژیک
- روند فزاینده مناقشات پیرامون رهبری فضای مجازی
- کاهش رویارویی مستقیم دولت‌ها در منازعات و پیدایش شرکت‌های خصوصی دفاعی
- **کلان‌روندهای ارزشی و سبک زندگی**
- افزایش سرعت تغییر ارزش‌های اجتماعی
- اهمیت روزافزون ثروت و موفقیت اقتصادی

- رشد گردشگری
- افزایش توجه به سلامتی
- رشد مصرف‌گرایی

کلان روندها منجر به افزایش «فشار علم»^۱ و همچنین «فشار تکنولوژی»^۲ بر سازمان‌ها خواهند شد. کلان روندها منجر به تغییر در ساختارها، نقش‌ها، تجهیزات و فرایندها، نیاز به مهارت‌های جدید، از بین رفتن و تغییر مشاغل خواهند شد. ۵۰٪ شغل‌هایی که هم اکنون در کشور وجود دارد تا ۱۰ سال آینده با تکنولوژی جدید از بین خواهد رفت ولی از طرفی تعداد زیادی شغل جدید ایجاد می‌شود که نیازمند ایجاد رشته‌های جدید می‌باشد. تحول را باید هم در حوزه فناوری‌های راهبردی و هم نیازهای جامعه و صنعت پیش ببریم (عموعابدینی، ۱۴۰۱).

در اینجا به علوم و دانش‌های میان رشته‌ای نیاز است. میان رشته‌گرایی در سازمانها، علامتی از بحران رویکرد‌های سنتی به علم ورزی و مدل‌های متعارف برنامه ریزی علمی و پژوهشی است (فراستخواه، ۲۰۱۱). رویکرد میان رشته‌ای، رویکردی نوین به علم و پژوهش است که ظرفیت‌های فراوانی به همراه دارد، مسائلی را نیز به نظام مسائل سازمانها افزوده است که اگر چه این مسائل وجود داشت ولی شناخته شده نبود (ایمانی و همکاران، ۲۰۱۲).

مسایل و مشکلات اجتماعی، گسترش دانش‌ها و پیشرفت فناوری‌های جدید نیاز برای راه اندازی رشته‌های میان رشته‌ای را مضاعف کرده است. در چند دهه گذشته، این گونه رشته‌ها دستاوردهای چشمگیری را برای جوامع به ارمغان آورده است و پژوهشگران نیز روش‌هایی را برای ترکیب علاقه‌مندی‌های علمی، بینش‌ها، و مهارت‌های گسترده طراحی کرده‌اند. چنین بوده است که اعضای هیات علمی و دانشجویان به طور افزایشی، به سوی این گونه رشته‌ها جذب شده‌اند (آراسته، ۱۳۸۸).

بررسی ماهیت رشته‌های دانشگاهی و چگونگی پیوند علوم با یکدیگر، از موضوعات مورد علاقه پژوهشگران حوزه‌های علمی است زیرا آگاهی از این گونه پیوندها به پژوهشگران و دانشجویان یک رشته کمک می‌کند تا نسبت به زمینه‌ای که در آن مطالعه و تحقیق کرده‌اند، شناخت بهتری پیدا کنند (اسدنی و شعبانی، ۱۳۹۵).

میان رشته‌ای^۳ یا بینارشته‌ای یا آندررشته‌ای اشاره به حوزه‌های نوین در دانش دارد که بیش از یک زمینه محض دانشی را مورد مطالعه قرار می‌دهد. روش برخورد میان رشته‌ای فرصت عبور

1 Science push
2 Technology pull
3 Interdisciplinary

از مرزهای سنتی رشته های گوناگون دانش را با هدف رسیدن به نتیجه مطلوب در یک رشته فراهم می سازد. به عبارت دیگر، یک حوزه میان رشته ای، عبارت است از «تلفیق دانش، روش و تجارب دو یا چند حوزه علمی و تخصصی برای شناخت و حل یک مسئله پیچیده یا معضل اجتماعی چندوجهی». در یک فعالیت علمی میان رشته ای، متخصصان دو یا چند رشته و دارای تخصص علمی در ارتباط با شناخت، حل، یا تحلیل یک پدیده، موضوع یا مسئله معمولاً پیچیده و واقعی با یکدیگر تعامل و همکاری علمی می کنند؛ بنابراین، فعالیت علمی میان رشته ای زمانی معنا پیدا می کند که شناخت و فهم علمی و دقیق پدیده یا مسئله ای پیچیده یا ناشناخته که از ظرفیت و دانش یک رشته یا تخصص خارج است، هدف باشد (خورسندی، ۱۳۸۸).

پیدایش علوم و رشته های جدید و معضلات مربوط به رهیافت تحویلی نگری در عرصه علم و دانش، ضرورت پیدایش مطالعات میان رشته ای را تبیین می کند. گرچه برخی از اندیشمندان سابقه مفهوم مطالعه میان رشته ای را به یونان باستان می رسانند، سابقه این گونه از مطالعات به حدود ۱۵۰ سال پیش می رسد و اولین مراکزی که به مطالعات میان رشته ای پرداختند آزمایشگاه های صنعتی بودند (سیاری و قراملکی ۱۳۸۹).

جدول پیشینه مطالعات بین رشته ای (اسدنیا و شعبانی، ۱۳۹۵)

ردیف	مقطع تاریخی	نوع نگاه به رشته های علمی
۱	از پیدایش علوم تا قرن ۱۹ میلادی	گرایش به وحدت علوم
۲	قرن ۱۹ میلادی به بعد	تخصصی شدن علوم و شکل گیری رشته های علمی
۳	۱۹۶۰ میلادی	شکوفایی مطالعات میان رشته ای
۴	۱۹۸۰ میلادی	حمایت از مطالعات میان رشته ای
۵	۱۳۸۴ شمسی	آغاز مطالعات میان رشته ای در ایران

تاکنون هفت گونه عمده برای مطالعات میان رشته ای شناسایی شده است: درون رشتگی، بین رشتگی، میان رشتگی، چندرشتگی، تکثررشتگی، فرارشتگی و پسارشتگی. از میان گونه های ذکر شده، تنها دو گونه بین رشتگی و میان رشتگی منجر به زایش رشته علمی جدید می شوند (اسدنیا و شعبانی، ۱۳۹۵).

در جدول زیر تفاوت این تقسیم بندی با رویکردی دیگر مشخص شده است.

جدول انواع رویکردهای میان / بین رشته ای (مهدی، ۱۳۹۲ به نقل از (Stein, ۲۰۰۷))

ردیف	رویکرد	تعریف
۱	چندرشته‌ای	یک رویکرد تلفیقی یا غیرتلفیقی میان رشته هاست که هر رشته در آن نقش و موقعیت مستقلی دارد و همواره هویت های شناختی و روش رشته ای خود را حفظ می کند
۲	جمع رشته‌ای	گفتگو، تعامل و همکاری میان نظریه ها، تخصصها، ابزارها، شیوه ها و تجربه های متعدد از حوزه های مختلف علمی به منظور بررسی، شناسایی و حل مسأله مبتلابه ای که اجتماع وسیعی را در بر می گیرد.
۳	میان رشته‌ای	بررسی و مطالعه یک پدیده یا موضوع و مسأله علمی مرتبط با یک رشته میان رشته ای خاص با استفاده از مبانی، مهارت‌ها، تجربه‌ها و روش های رشته دیگر، می‌باشد.
۴	بین رشته‌ای	متخصصان رشته ها و حوزه‌های مختلف دانش به طور هدفمند به مرزهای معرفتی و روشی یکدیگر وارد می شوند تا با توجه به ضرورت ها و نیازهای جدید به توسعه حوزه‌های شناختی جدید، ایجاد ساختارهای علمی نوین و شیوه ها و ابزارهای شناخت و فهم مسائل، دست یابند.
۵	فرارشته‌ای	همگرایی چشم اندازها و رویکردهای علمی، فلسفی و شناختی به منظور دستیابی به شناخت حقیقت، طبیعت و معرفت.

علوم و دانش‌های میان‌رشته‌ای بر اساس نیازهای جدید و تخصص‌های نوظهور، از مرزهای سنتی میان رشته‌های تحصیلی دانشگاهی یا مکاتب فکری یا پژوهش‌ها عبور می‌کنند. از این رو، علمی را که با تلفیق چند علم گوناگون ایجاد می‌شوند و یا دانش‌هایی که با تلفیق چند دانش گوناگون حاصل می‌شوند را میان‌رشته‌ای می‌نامند؛ مثلاً نانو فناوری، علم میان‌رشته‌ای شیمی و فیزیک به‌شمار می‌رود. البته در اینجا به تفاوت بین «علم^۱» و «دانش^۲» از منظر «مدیریت دانش^۳» توجه شده است. رویکردها و انواع فعالیت‌های میان رشته ای نظیر پژوهش‌ها و مطالعات میان رشته ای، نسبت و نحوه پیوند و تعامل میان دانش، مفاهیم، روش‌ها، تجارب، و ابزارهای مختلف از رشته های گوناگون در خصوص موضوع یا مسئله مورد نظر در نظام مسائل را تبیین می‌کند.

که البته نوع همکاری و مشارکت، و شیوه های مواجهه با موضوعات و مسائل پیچیده را به کنشگران فعالیت های میان رشته ای نیز نشان می دهند. اگرچه پاره ای از رویکردها و گونه های میان رشته ای مانوس تر و پرکاربردترند و در ادبیات مربوط به این حوزه نیز، از تجارب مفید،

1. Science
2. Knowledge
3. Knowledge Management

خصلت ها و ویژگی های مشخص و بارزتری برخوردارند، ولی در ساختارهای سازمانی آموزش و نهادهای تولید علم و عرضه دانش کاربرد تعدادی از آن ها کمتر عمومیت یافته است. مهم ترین گونه ها عبارتند از: میان رشته‌گی، چند رشته‌گی، تکثر رشته‌گی، فرا رشته‌گی، و پسا - رشته‌گی. در این گونه ها می توان طیفی را ترسیم کرد که بر اساس میزان تحقق ترکیب و تلفیق میان رشته ها است. این طیف از چندرشته ای آغاز و به فرارشته ای ختم می شود. بر این اساس با طیف مقابل مواجه خواهیم بود: چندرشته ای، میان رشته ای و فرارشته ای (درزی، ۱۳۹۲)

محوریت و اثرگذاری بالای علم و پژوهش در ادامه حیات اجتماعی بشریت، حل پیچیدگی های مسائل و نیازهای جامعه و نظام مسائل سازمان ها، برآورده کردن انتظار خدمات اجتماعی و بروز نوآوری و کارآفرینی علمی از نهادهای پژوهشی، دانشگاهها، ارتقای کیفیت آموزشی و پژوهشی، توسعه و گسترش فعالیتها و رشته های میان رشته ای را به یک ضرورت راهبردی در علوم، تحقیقات و فناوری تبدیل کرده است (مهدی، ۱۳۹۲).

البته باید در نظر داشت که مهم ترین موانع و چالش های فعالیت های میان رشته ای در قالب سه مانع اصلی، یعنی «سازمانی»، «حرفه ای» و «فرهنگی - اجتماعی» قابل طبقه بندی و توصیف است (خورسندی طاسکوه، ۱۳۸۸).

در کشورمان نیز پژوهش های میان رشته ای در حال گسترش است و در نظام آموزشی ایران نیز امکان تحصیل در دو رشته برای دانشجویان ممتاز وجود دارد. ارتش ج.ا.ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست. می توان به صورت آزمایشی و در مقاطع تحصیلی ارشد و دکتری زمینه تحصیل میان رشته ای را فراهم کرد.

در مجموع شش عامل عمده و دوازده الزام کلیدی برای شکل گیری و توسعه فعالیت ها و رشته های دانشگاهی میان رشته ای استخراج و ارائه شده است (مهدی، ۱۳۹۲).

جدول عوامل ۶ گانه عمده برای شکل گیری و توسعه میان رشته ای (مهدی، ۳۱۹۲)

ردیف	عوامل ضروری
۱	منابع مالی مناسب و موثر
۲	آمادگی و حمایت نهادی
۳	ساختار و کارکرد گروه مجری
۴	جهت گیری حرفه ای
۵	مسأله گشایی و پاسخ دهی به نیازها
۶	معرفت شناسی و اشراف عمیق به قواعد و نگرش ها

جدول الزامات کلیدی برای شکل‌گیری و توسعه میان رشته‌ای ها در کشور (مهدی، ۱۳۹۲)

ردیف	الزامات کلیدی
۱	آسیب شناسی و رفع موانع و محدودیت‌های فعالیت‌های پژوهشی میان (بین) رشته‌ای در دانشگاهها
۲	توسعه و بهسازی استادان گروههای علمی با نگرش بین رشت‌های و حمایت از آنها برای توسعه فردی و ایجاد باور برای طراحی و انجام وظایف و فعالیت‌های میان رشته‌ای
۳	ارائه تسهیلات و منابع مالی مورد نیاز برای طراحی و راه‌اندازی فعالیتها و برنامه‌های مشترک بین گروه‌ها، دانشکده‌ها، دانشگاه‌ها، دولت و صنعت
۴	حمایت مادی و معنوی از طراحی و اجرای فعالیتهای بین رشته‌ای و دستاوردهای این فعالیت‌ها
۵	تدوین برنامه استراتژیک توسعه و گسترش فعالیتها و رشته‌های میان رشته‌ای در دانشگاه‌ها در افق کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت
۶	تأسیس حداقل یک دانشکده میان (بین) رشته‌ای در دانشگاه‌های معتبر کشور
۷	بازنگری و بازتعریف مأموریت‌های گروههای علمی، دانشکدهها و دانشگاهها بر پایه الزامات فعالیتها و رشته‌های میان / بین رشته‌ای
۸	بازنگری و بازتعریف ساختارهای علمی و اداری گروه‌ها، دانشکده‌ها و دانشگاهها با محوریت حمایت از همکاری، مشارکت و تعامل
۹	توسعه انجمن‌ها، کارگاه‌ها و همایش‌های دوره‌ای مرتبط با فعالیت‌ها و رشته‌های بین رشته‌ای
۱۰	افزایش تعاملات بین‌المللی و استفاده از تجارب سایر دانشگاه‌های برتر دنیا در زمینه بین رشته‌ای
۱۱	تحول در نظام آموزشی دانشگاه‌ها و تغییر جهت از الگوی خطی دانشجومحور به الگوی چند وجهی کاربرمحور، پژوهش‌محور و بازارمحور
۱۲	اصلاح روشهای تدریس و ارتقای کیفیت ارائه دروس بین / میان رشته‌ای

با توجه به اینکه نهادهای پژوهشی ارتش در زیست بوم کشوری نیز فعالیت دارند لذا عوامل ۶ گانه عمده الزامات ۱۲ گانه کلیدی برای شکل‌گیری و توسعه میان رشته‌ای در ارتش نیز قابلیت بومی سازی دارد.

ساماندهی نشریات آجا در راستای نیازهای ارتش

در حال حاضر ارتش دارای ۲۶ ناشر مرتبط (ناشرین ارتشی و ناشرین غیرارتشی مرتبط با ارتش) دارای مجوز نشر کتاب از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۴ نشریه از جمله ۳۴ نشریه بالفعل و بالقوه دارای گرید علمی (یک نشریه الف، ۱۲ نشریه ب، یک نشریه ج، ۷ نشریه دارای مجوز از

کمیسیون نشریات وزارت بهداشت، ۱۸ نشریه در فرایند دریافت مجوز از وزارتین) است. این نشریات و ناشرین در میز تخصصی ناشرین ارتش ساماندهی شده‌اند. یکی از رویکردهای این میز تخصصی جهت دهی به ناشرین و نشریات ارتش برای تولید محتوای میان رشته ای است.

برخی از علوم و دانش های میان رشته ای

برخی از علوم و دانش های میان رشته ای در نهادهای پژوهشی ارتش ج.ا. ایران مورد استفاده قرار می گیرد، به شرح زیر عبارتند از:

تاریخ شفاهی

تاریخ شفاهی امروزه یکی از مهم ترین روش های تاریخ نگاری محسوب می شود. همچنین تاریخ شفاهی به عنوان یک میان رشته ای امروزه مورد توجه روشی دیگر رشته ها (به ویژه در رشته های علوم انسانی) است. بسیاری از پایان نامه ها و مطالعات و تحقیقات دانشگاهی در موضوع تاریخ شفاهی و یا با متد تاریخ شفاهی به سرانجام می رسد (کاظمی و همکاران، ۱۳۹۴). تاریخ شفاهی هم در جایگاه ابزار گردآوری اطلاعات و هم در جایگاه روش تحقیق مورد استفاده قرار می گیرد. بر حسب اتفاق، تاریخ شفاهی یکی از روش های مورد استفاده در مدیریت دانش بشمار می رود.

مدیریت دانش

مدیریت دانش به عنوان یک دانش میان رشته ای با هر دو رویکرد در ارتش جاری و ساری است. مدیریت دانش به معنای مدیریت بر تجربیات و مستندات و درس آموخته ها و همچنین مدیریت دانش به معنای مدیریت بر دستاوردهای دانشی و پژوهشی. یک شاخه از علم می تواند در حوزه های مختلف مطرح شود و مدیریت دانش یکی از این شاخه ها است. مدیریت دانش رشته ای هر چند نوظهور، اما بسیار گسترده با ابعاد مختلف نظری و کاربردهای عملی فراوان است. علاوه بر این، جذابیت مفاهیم و مباحث مربوط به این رشته و نقش موثر آن در ارتقاء سازمان ها و توسعه اقتصاد دانش بنیان امروز، سبب شده است که متخصصان حوزه های مختلف به آن روی آورند (ابراهیمی، ۱۳۹۳).

سایر انواع علوم و دانش های میان رشته ای مورد نیاز در آجا به شرح زیر عبارتند از:

هوش مصنوعی

جامعه شناسی جنگ و نیروهای مسلح

جامعه‌شناسی ورزش و تربیت بدنی

علوم شناختی

نانوفناوری و...

بحث و نتیجه‌گیری

دنیا در حال دگرگونی و تغییر روابط بین اجزا در حوزه‌های مختلف است و دال مرکزی این تغییر در کلان روندهای جدید شکل خواهد گرفت. عدم چاره‌اندیشی در خصوص کلان روندهای مورد مواجهه با کشور و ارتش منجر به زیرسؤال رفتن کلان روایت‌های مأموریتی و شرح وظیفه‌ای ارتش جمهوری اسلامی ایران خواهد شد. نیاز ارتش بر حل نظام مسائل، کسب اقتدار علمی و مرجعیت علمی، پرورش کارکنان خردمند و چندمهارتی منجر به ضرورت کسب دانش‌ها و علوم میان رشته‌ای است.

جهت‌گیری‌های میان‌رشته‌ای در مطالعات علمی و پژوهشی در آینده دیگر نه یک انتخاب، که یک اجبار و الزام خواهد بود (مهرمحمدی، ۱۳۸۸). الزام مدیریت دانش‌های میان رشته‌ای برای موجه اثربخش در برابر کلان روندها ضروری و غیر قابل تردید است. با توجه به زیست بوم مشترک، عوامل ۶ گانه و الزامات ۱۲ گانه شکل‌گیری و توسعه علوم و دانش‌های میان رشته‌ای در ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز قابلیت بومی سازی و بهره‌برداری دارد. عوامل ضروری اعتبارات مالی مناسب، حمایت بالادستی، ساختار و سازمان مناسب و... در توسعه رشته‌های تحصیلی، مطالعات و پژوهش‌های میان رشته‌ای اثربخش است. همچنین الزامات توسعه و گسترش حوزه میان‌رشته‌ای در کشور در کانون خبرگی میز تخصصی مدیریت دانش مورد بررسی و مذاقه قرار گرفت و الزامات مربوط به آجا در این خصوص به شرح زیر حاصل شد.

ردیف	الزامات کلیدی توسعه و گسترش مطالعات و رشته‌های میان رشته‌ای در آجا
۱	آسیب شناسی و رفع موانع و محدودیت های فعالیت های پژوهشی میان (بین) رشته ای در نهادهای پژوهشی و دانشگاه‌های آجا
۲	توسعه فردی و ارتقای علمی پژوهشگران با نگرش بین رشته‌ای و حمایت از آنها برای تداوم توسعه فردی و ایجاد باور برای طراحی و انجام وظایف و فعالیت های میان رشته ای از طریق گفت‌وگو سازی
۳	ارائه تسهیلات و منابع مالی مورد نیاز برای طراحی و راه اندازی فعالیتها و برنامه های مشترک بین نهادهای پژوهشی، گروه ها، دانشکده ها، دانشگاه‌ها، ساتخ‌ها
۴	حمایت مادی و معنوی از طراحی و اجرای فعالیت‌های بین‌رشته‌ای و دستاوردهای این فعالیت‌ها در سطح آجا
۵	تدوین برنامه استراتژیک توسعه و گسترش فعالیتها، مطالعات و رشته های میان رشته ای در نهادهای پژوهشی و دانشگاه‌ها در افق کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت
۶	تأسیس حداقل یک دانشکده میان (بین) رشته ای در یکی از دانشگاه‌ها آجا
۷	بازنگری و بازتعریف مأموریت‌های نهادهای پژوهشی، گروه‌های علمی، دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها بر پایه الزامات فعالیتها و رشته‌های میان / بین رشته‌ای
۸	بازنگری و بازتعریف سازمان و ساختارهای علمی و اداری نهادهای پژوهشی، گروه ها، دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها با محوریت حمایت از همکاری، مشارکت و تعامل
۹	توسعه انجمن ها، کارگاه ها، دوره های دانش افزایی، نشست‌ها و همایش های دوره ای مرتبط با فعالیت‌ها و رشته‌های بین رشته ای در سطح آجا
۱۰	افزایش تعاملات بین‌المللی و استفاده از تجارب سایر دانشگاه‌های برتر ایران و دنیا در زمینه بین‌رشته‌ای
۱۱	تحول در نظام پژوهشی، دانشی و آموزشی نهادهای پژوهشی، دانشگاه ها و تغییر جهت از الگوی خطی دانش‌محور به الگوی چند وجهی کاربرمحور، پژوهش محور و صنعت محور و کاربر محور
۱۲	اصلاح روشهای تدریس و پژوهش و ارتقای کیفیت ارائه پژوهش‌ها و آموزش دروس بین / میان رشته‌ای

پیشنهادهای

در راستای ارتقای سطح بهره برداری و اثربخشی دانش ها و علوم میان رشته‌ای در آجا پیشنهادات زیر ارائه می‌شود:

- آسیب شناسی و رفع موانع و محدودیت های فعالیت های پژوهشی میان (بین) رشته ای در نهادهای پژوهشی و دانشگاه‌های آجا ؛ رشته های میان رشته ای علوم نظامی و مورد نیاز ارتش شناسایی و گسترش یابد

- برگزاری دوره‌های توسعه فردی و افزایش قابلیت و ارتقای علمی پژوهشگران با نگرش بین رشته‌ای و حمایت از آنها برای تداوم توسعه فردی و ایجاد باور برای طراحی و انجام وظایف و فعالیت‌های میان رشته‌ای از طریق گفتمان سازی
- ارائه تسهیلات و منابع مالی مورد نیاز برای طراحی و راه اندازی فعالیتها و برنامه های مشترک بین نهادهای پژوهشی، گروه ها، دانشکده ها، دانشگاه ها، ساتخ‌ها
- حمایت مادی و معنوی از طراحی و اجرای فعالیت‌های بین رشته‌ای و دستاوردهای این فعالیت‌ها در سطح آجا
- تدوین برنامه استراتژیک توسعه و گسترش فعالیتها، مطالعات و رشته های میان رشته ای در نهادهای پژوهشی و دانشگاه ها در افق کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت
- تأسیس حداقل یک دانشکده میان (بین) رشته ای در یکی از دانشگاه‌ها آجا
- بازنگری و بازتعریف مأموریت‌های نهادهای پژوهشی، گروه‌های علمی، دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها بر پایه الزامات فعالیتها و رشته های میان/ بین رشته ای
- توسعه انجمن ها، کارگاه ها، دوره های دانش افزایی، نشست‌ها و همایش های دوره ای مرتبط با فعالیت ها و رشته های بین رشته‌ای در سطح آجا
- افزایش تعاملات بین‌المللی و استفاده از تجارب سایر دانشگاه های برتر ایران و دنیا در زمینه بین‌رشته‌ای
- تحول در نظام پژوهشی، دانشی و آموزشی نهادهای پژوهشی، دانشگاه ها و تغییر جهت از الگوی خطی دانش‌محور به الگوی چند وجهی کاربرمحور، پژوهش محور و صنعت محور و کاربر محور
- اصلاح روشهای تدریس و پژوهش و ارتقای کیفیت ارائه پژوهش‌ها و آموزش دروس بین/ میان رشته ای
- افزایش تولید محتوای علمی از طریق افزایش مطالعات و پژوهش های میان رشته ای در ارتش
- راه اندازی رشته های جدید میان رشته ای در دانشگاه های آجا نظیر جامعه شناسی ورزش، جامعه شناسی تربیت بدنی و ورزش
- ارائه فرصت‌های مطالعاتی میان رشته ای به پژوهشگران ارتشی
- گسترش نشریات میان رشته ای:
- نشریات میان‌رشته‌ای به تولید محتوای مورد نیاز دانش و علوم میان رشته ای از طریق انتشار پژوهش‌ها و معرفی دستاوردهای علمی و پژوهشی به ثمر رسیده در این حوزه می‌پردازند و یکی از مهم‌ترین ابزار در ثبت و ضبط، انتقال، تسهیم و کاربست این حوزه محسوب می‌شوند.

- امکان انجام تحصیل در دو رشته تحصیلی در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری به صورت آزمایشی در ارتش انجام شود.
- پیگیری کاربرست محتوای تولید شده میان رشته‌ای

منابع

- آراسته، حمید رضا (۱۳۸۸). میان رشته ای ها در آموزش عالی. فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی. دوره یک، شماره ۲، سال ۱۳۸۸، ۲۵-۴۰
- ابراهیمی، وجیهه، حاضری، افسانه، توکلی زاده راوری، محمد (۱۳۹۳). بررسی وضعیت بین رشته ای مدیریت دانش از طریق مقایسه نقشه های موضوعی مدارک مرتبط. پایان نامه: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه یزد، دانشکده علوم اجتماعی. قابل دسترسی در <https://www.virascience.com/thesis/۸۰۲۲۷۳>
- اسدینا، ابوالفضل، شعبانی، احمد. (۱۳۹۵). علم اطلاعات و دانش شناسی به مثابه رشته یا میان رشته: مروری مجدد بر مسأله. کتابداری و اطلاع رسانی. دوره ۱۹، شماره ۳ - شماره پیاپی ۷۵، مهر ۱۳۹۵، صفحه ۲۷-۴۳.
- ایمانی، محسن، باقری، خسرو، صادق زاده، علیرضا، محمدی روزبهانی، کیانوش (۲۰۱۲). تبیین رویکرد میان رشته ای از دیدگاه معرفت شناسی حکمت متعالیه. مجله پژوهشهای فلسفی دانشگاه تبریز. قابل دسترسی در <https://www.virascience.com/article/۷۷۶۰۷>
- جهانفر، رضا (۱۴۰۲). شناسایی کلان روندهای فرهنگی اجتماعی جهان موثر بر کشور و ارتش. تهران: میز پایش تحولات فرهنگی مرکز مطالعات راهبردی آجا.
- فرهادی، علی (۱۴۰۱). نشست کلان روندهای ایران و شناسایی آینده‌های بدیل در ایران در حوزه علم و فناوری در هندسه نظم جدید جهانی. تهران: معاونت عتف آجا.
- عموعابدینی، قاسم (۱۴۰۱). سه انتصاب در معاونت آموزشی وزارت علوم صورت گرفت. پایگاه اطلاع رسانی دولت. ۲۵ خرداد ۱۴۰۱. کد خبر: ۳۸۹۳۰۴ به نشانی <https://dolat.ir/detail/۳۸۹۳۰۴>
- سیاری، سعیده و فرامرزقراملکی، احد (۱۳۸۹). مطالعات میان رشته ای: مبانی و رهیافت ها. فلسفه و کلام اسلامی (مقالات و بررسی ها)، ۴۳(۲)، ۵۹-۸۲
- SID. <https://sid.ir/paper/۱۹۸۳۷۲/fa>
- شعبانپور، موسی (۱۴۲). روندها. جلسه بررسی کلان روندها. میز تخصصی تحولات فرهنگی. مرکز مطالعات راهبردی آجا. آبان ۱۴۰۲
- خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۸۸). «تنوع گونه‌شناختی در آموزش و پژوهش میان‌رشته‌ای». فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، شماره ۴، صص ۸۳-۵۷. قابل دسترسی در نشانی <http://www.isih.ir>
- خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۸۸). «میان‌رشته‌گی و مسائل آن در آموزش عالی». فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، شماره ۲، صص ۱۰۱-۸۵. قابل دسترسی در http://www.isih.ir/?_action=articleInfo&article=5

- درزی، قاسم (۱۳۹۲). «گونه‌شناسی مطالعات میان‌رشته‌ای در قرآن کریم»، مجله مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، شماره ۲۰ قابل دسترس در http://www.isih.ir/?_action=articleInfo&article=146&vol=32
- فراستخواه، مقصود (۲۰۱۱). میان رشته گرایی و ظهور علم جلودارِ سرحدی بررسی خاستگاه، ظرفیت ها و بایسته های میان رشته ای شدن. فصلنامه مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی . به نشانی <https://www.virascience.com/article//۹۲۲۱۴>
- کاظمی، محسن، خسروبیگی، هوشنگ، رحمانیان، داریوش (۱۳۹۴). بررسی و نقد مطالعات تاریخ شفاهی در دانشگاه های ایران. پایان نامه: وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه پیام نور، دانشگاه پیام نور استان تهران، دانشکده علوم انسانی. قابل دسترسی به نشانی <https://www.virascience.com/thesis/850596/>
- مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۸). ملاحظات اساسی در باب سیاست گذاری توسعه علوم میان‌رشته‌ای در آموزش عالی از منظر فرایند تکوین. فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، شماره ۳، صص ۱۸-۱. قابل دسترسی در http://www.isih.ir/?_action=articleInfo&article=17
- مهدی، رضا. (۱۳۹۲). شکل گیری و توسعه میان رشته ای ها در آموزش عالی: عوامل و الزامات. مطالعات میان رشته ای در علوم انسانی، ۵(۲ (پیاپی ۱۸))، ۹۱-۱۱۷. قابل دسترسی در <https://sid.ir/paper/۱۵۲۴۲۸/fa>
- خورسندی طاسکوه، علی (۱۳۸۷). «گفتن میان‌رشته‌ای دانش: مبانی نظری، گونه‌شناسی، و خط مشی‌هایی برای عمل در آموزش عالی». تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی؛ همچنین: درزی، قاسم (۱۳۹۲). «گونه‌شناسی مطالعات میان‌رشته‌ای در قرآن کریم»، مجله مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، شماره ۲۰ قابل دسترس در http://www.isih.ir/?_action=articleInfo&article=146&vol=32
- یزدانی زازرانی، محمدرضا (۱۴۰۱). مقدمه ای بر میان رشتگی (مطالعات میان رشته ای). سایت اینترنتی سیاستگذاری عمومی. به نشانی <http://mryazdani.blogfa.com/post/67>
- زیاری، یوسف علی (۱۳۹۱). بیش از ۲۰۰ رشته میان رشته ای در وزارت علوم تصویب شد. ۷ آبان ۹۱. به نشانی <https://www.iranmodares.com/news-index.php?ID=۲۴۷۴>
- نصرالهی، حمداله، جهانفر، رضا (۱۴۰۲). ارتش جمهوری اسلامی ایران، دانش بنیانی و هندسه نظم جدید جهانی. تهران: ماهنامه صف. شماره ۴۹۸، خرداد ۱۴۰۲. ۱۵-۱۷
- نصرالهی، حمداله، رضایی، داود، اسحاقی، جواد، جهانفر، رضا (۱۴۰۲). کلان روندها و مدیریت دانش های میان رشته ای در ارتش جمهوری اسلامی ایران. ارائه شده در اولین همایش ملی فرماندهی و مدیریت در جنگ های آینده. تهران: دانشگاه افسری امام علی (ع).